

ทางสู่ความพ้นทุกข์

๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๖

อ.สุธีร์ ทุมทอง

๑. ความผันทุกข์คือนิพพาน

๑. นิพพาน

(๑) นิพพาน (๒) อชาต (๓) อนุตฺตร (๔) โยคกฺเขม
(๕) อชร (๖) อพฺยาริ (๗) อมต (๘) อโสก
(๙) อสํกิลิฏฺฐ (๑๐) สนฺตฺวารปท (๑๑) คมฺภีร (๑๒) ทุทฺทส
(๑๓) ทุรฺนุโพธ (๑๔) สนฺต (๑๕) ปณฺีต (๑๖) อตฺกกาจร
(๑๗) นิปฺถ (๑๘) ปณฺฑิตเวทนีย (๑๙) สพฺพสงฺขารสมถ
(๒๐) สพฺพุปฺธิปฺภินิสฺสคฺค (๒๑) ตณฺหาภฺย (๒๒) วิจารณ์
(๒๓) นิโรธ (๒๔) ปภฺวิโสตคามิ (๒๕) อณฺุ (๒๖) อณฺุปลิตฺต
(๒๗) วิมฺุตต (๒๘) สึตฺธิฏฺฐ (๒๙) นิพฺพุต
ม.มฺ. ๑๒/๒๗๕ ปาสราสีสุตฺร

๑. นิพพาน

(๓๐) อสงฺขต (๓๑) รากกฺขย (๓๒) โทสกฺขย (๓๓) โมหกฺขย
(๓๔) อนต (๓๕) อนาสว (๓๖) สจฺจ (๓๗) ปาร (๓๘) ฐว
(๓๙) อปฺโลกีน (๔๐) อนิทฺตฺสน (๔๑) นิปฺปปฺพจ (๔๒) สิว
(๔๓) เขม (๔๔) อจฺฉริย (๔๕) อพฺภูต (๔๖) อนีติก
(๔๗) อนีติกธมฺม (๔๘) อพฺยาปชฺฌ (๔๙) สฺกฺทฺธิ (๕๐) มุตฺตํ
(๕๑) อนาลย (๕๒) ทิป (๕๓) เลณ (๕๔) ตาณ (๕๕) ธรรม
(๕๖) ปรายน (๕๗) อชชฺชร (๕๘) สนฺทิจฺฉฺฐิก (๕๙) อกาลิก
(๖๐) เอหิปสฺสิก (๖๑) โอปนยิก (๖๒) ปจฺจตฺต (๖๓) มทนิมฺมทน
(๖๔) ปิปาสวินย (๖๕) อาลยสมฺมุคฺฆาต (๖๖) วฏฺฏฺฏปจฺเจท

๑. นิพพาน

(๖๓) ปรมสฺว (๖๔) อาโรคฺย (๖๕) นิตฺถร (๖๖) นิปฺปาป
(๖๗) อุปฺสนฺต (๖๘) วิญฺญาณ (๖๙) สพฺพโตปภ
(๗๐) อโมสรมฺม (๗๑) ปรมอริยสจฺจ

๒. ทางสู่ความพ้นทุกข์

๒. ทางสู่ความพ้นทุกข์

มคฺคานนฺฏจฺจกโก เสฏฺโฐ
วิราโค เสฏฺโฐ ฐมฺมานํ
เอเสว มคฺโค นตฺถนฺโถ
เอตถฺหิ ตฺมุเห ปฏฺฐิพชฺชถ
เอตถฺหิ ตฺมุเห ปฏฺฐิปนฺนา
อกฺขาโต โว มยา มคฺโค
ตฺมุเหหิ กิจฺจํ อาตปฺปํ
ปฏฺฐิปนฺนา ปโมกฺขนฺติ

สจฺจํ จตฺุโร ปทา
ทิปทานนฺจ จกฺขุมา.
ทสฺสนสฺส วิสฺสุทฺธิยา
มารสฺเสตํ ปโมหนํ.
ทกฺขสฺสนตํ กริสฺสถ
อณฺณาย สลฺลสฺตถนํ
อกฺขาตาโร ตถาคตา
ณฺณายโน มารพนฺธนา.

พ.ศ. ๒๕/๒๗๓-๖

๒. ทางสู่ความพ้นทุกข์

เอเต เต ภิกฺขเว อุโภ อนฺเต อนฺอุปคมฺม มชฺฌิมา ปฏฺฐิปทา
ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา จกฺขุกรณี ฌาณกรณี อุปสมาย อภิญฺฌาย
สมฺโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติ. กตมา จ สา ภิกฺขเว
มชฺฌิมา ปฏฺฐิปทา ... นิพฺพานาย สํวตฺตติ.
อยมเว อริโย อจฺจุจฺกโก มคฺโค. เสยฺยถิทำ.
สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปโป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมฺนโต
สมฺมาอาชีโว สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ.

วิ.ม. ๔/๑๓

๒. ทางสู่ความพ้นทุกข์

ภิกษุทั้งหลาย สมณะหรือพราหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่ง
ไม่รู้ชัดตามความเป็นจริงว่า นี้ทุกข์ นี้ทุกข์สมุทัย นี้ทุกข์นิโรธ
นี้ทุกข์นิโรธคามินีปฏิทา สมณะหรือพราหมณ์เหล่านั้นย่อมยินดียิ่ง
ในสังขารทั้งหลายที่เป็นไปเพื่อชาติ
ยินดียิ่งในสังขารทั้งหลายที่เป็นไปเพื่อชรา
ยินดียิ่งในสังขารทั้งหลายที่เป็นไปเพื่อมรณะ ยินดียิ่งในสังขารทั้งหลาย
ที่เป็นไปเพื่อโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส
ส.ม. ๑๕/๑๑๑๒ ปปาตสูตร

๒. ทางสู่ความพ้นทุกข์

สมณะหรือพราหมณ์เหล่านั้นผู้ยินดีอยู่แล้วในสังขารทั้งหลาย
ที่เป็นไปเพื่อชาติ ผู้ยินดีอยู่แล้วในสังขารทั้งหลายที่เป็นไปเพื่อชรา
ผู้ยินดีอยู่แล้วในสังขารทั้งหลายที่เป็นไปเพื่อมรณะ ผู้ยินดีอยู่แล้วในสังขาร
ทั้งหลายที่เป็นไปเพื่อโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส
ย่อมปรุ้งแต่งสังขารทั้งหลายที่เป็นไปเพื่อชาติบ้าง ... เพื่อชราบ้าง ...
เพื่อมรณะบ้าง ย่อมปรุ้งแต่งสังขารทั้งหลายที่เป็นไปเพื่อโสกะ
ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสบ้าง

ถัม. ๑๕/๑๑๑๒ ปปาตสูตร

๒. ทางสู่ความพ้นทุกข์

สมณะหรือพราหมณ์เหล่านั้นครั้งปรุ่่งแต่งสังฆารทั้งหลาย
ที่เป็นไปเพื่อชาติก็ดี ครั้งปรุ่่งแต่งสังฆารทั้งหลายที่เป็นไปเพื่อชราก็ดี
ครั้งปรุ่่งแต่งสังฆารทั้งหลายที่เป็นไปเพื่อมรณะก็ดี
ครั้งปรุ่่งแต่งสังฆารทั้งหลายที่เป็นไปเพื่อโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส
และอุปายาสก็ดี ย่อมตกไปสู่เหวคือชาติบ้าง ตกไปสู่เหวคือชราบ้าง
ตกไปสู่เหวคือมรณะบ้าง ตกไปสู่เหวคือโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส
และอุปายาสบ้าง เรากล่าวว่า สมณะหรือพราหมณ์เหล่านั้นย่อมไม่พ้น
จากชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส
และชื่อว่าไม่พ้นจากทุกข์

ส.ม. ๑๕/๑๑๑๒ ปปาตสูตร

๒. ทางสู่ความพ้นทุกข์

ภิกษุทั้งหลาย ส่วนสมณะหรือพราหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่งรู้ชัด
ตามความเป็นจริงว่า นี้ทุกข์ ฯลฯ นี้ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา
สมณะหรือพราหมณ์เหล่านั้นย่อมไม่ยินดียิ่งในสังขารทั้งหลายที่เป็นไป
เพื่อชาติ ... เพื่อชรา ... เพื่อมรณะ ... เพื่อโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส
และอุปายาส ย่อมไม่ปรุงแต่ง ... ชื่อว่าพ้นไปจากทุกข์
ส.ม. ๑๕/๑๑๑๒ ปปาตสูตร

๒. ทางสู่ความพ้นทุกข์

อายุสมา อานนุโท เอตทโวจ : โย หิ โกจิ อาวุโส ภิกขุ วา
ภิกขุณี วา มม สนฺติเก อรหตฺตปฺปตฺตํ พุยากโรติ,
สพฺพโส จตฺตฺหิ มคฺเคหิ เอเตสํ วา อณฺณตเรน.

กตเมหิ จตฺตฺหิ. อิธาวุโส ภิกขุ สมถปฺพุพฺพคมํ วิปสฺสนํ ภาเวติ,
ตสฺส สมถปฺพุพฺพคมํ วิปสฺสนํ ภาวยโต มคฺโค สณฺชายติ.

โส ตํ มคฺคํ อาเสวติ ภาเวติ พหุลีกโรติ. ตสฺส ตํ มคฺคํ อาเสวโต
ภาวยโต พหุลีกโรโต สณฺโณชฌานิ ปหิยฺนติ, อนุสยา พุยนฺตีโหนฺติ.

อ.จตุกก. ๒๑/๑๗๐ ยุกนัฏฐสูตร

๒. ทางสู่ความพ้นทุกข์

ปุณ จปริ อาวุโส ภิกขุ วิปัสสนาปุพฺพํ สมถํ ภาเวติ,
ตสฺส วิปัสสนาปุพฺพํ สมถํ ภาวยโต มคฺโค สญฺชายติ.
โส ตํ มคฺคํ อาเสวติ ภาเวติ พหุลีกโรติ.

ตสฺส ตํ มคฺคํ อาเสวโต ภาวยโต พหุลีกโรโต
สญฺโฆชนานิ ปหิยฺนฺติ, อนุสฺยา พฺยฺนฺตึโหนฺติ.

อ.จตุกก. ๒๑/๑๓๐ ยุกนัทรสูตร

๒. ทางสู่ความพ้นทุกข์

ปุณ จปริ อาวุโส ภิกขุ สมถวิปัสสนิ ยุกนทฺธั ภาเวติ,
ตสฺส สมถวิปัสสนิ ยุกนทฺธั ภาวยโต มคฺโค สญฺชายติ.
โส ตํ มคฺคํ อาเสวติ ภาเวติ พหุลีกโรติ.

ตสฺส ตํ มคฺคํ อาเสวโต ภาวยโต พหุลีกโรโต
สญฺโฆชนานิ ปหิยฺนฺติ, อนุสฺยา พุยนฺตีโหนฺติ.

อ.จตุกก. ๒๑/๑๓๐ ยุกนัทรสูตร

๒. ทางสู่ความพ้นทุกข์

ปุณ จปริ อาวุโส ภิกขุโน **ธมฺมุตฺตจฺจวิคฺคหิตํ** มานสํ โหติ,
โส อาวุโส สมโย, ยนฺตํ จิตฺตํ อชฺฉตฺตเมว สนนฺติภูจติ
สन्नินิสีทติ เอโกทิ โหติ สมาริยติ, ตสฺส มคฺโค สณฺชายติ.
โส ตํ มคฺคํ อาเสวติ ภาเวติ พหุลีกโรติ.

ตสฺส ตํ มคฺคํ อาเสวโต ภาวยโต พหุลีกโรโต
สณฺโณชนานิ ปหิยฺนฺติ, อนฺุสยา พฺยฺนฺตึโหนฺติ.

อ.จตุกก. ๒๑/๑๓๐ ยุกนัทรสูตร

๒. ทางสู่ความพ้นทุกข์

อสงฺขตณฺจ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ อสงฺขตคามิณฺจ มคฺคํ, ตํ สุณาถ.
กตมณฺจ ภิกฺขเว อสงฺขตํ.

โย ภิกฺขเว รากฺกขโย โทสกฺขโย โมหกฺขโย.

อิทํ วุจฺจตี ภิกฺขเว อสงฺขตํ.

กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค. กายคตาสตี.

อัยฺ วุจฺจตี ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค.

สํ.สพฺวา. ๑๘/๓๖๖ กายคตาสตีสูตฺร

๒. ทางสู่ความพ้นทุกข์

ปรายนนฺจ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ ปรายนคามินฺจ มคฺคํ, ตํ สุณาถ.
กตมฺนฺจ ภิกฺขเว ปรายนํ.

โย ภิกฺขเว รากกฺขโย โทสกฺขโย โมหกฺขโย.

อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปรายนํ.

กตโม จ ภิกฺขเว ปรายนคามิมคฺโค. กายคตาสติ.

อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปรายนคามิมคฺโค.

สํ.สพ. ๑๘/๔๐๕ ปรายนสูตร

สวัสดีครับ

